

YKSITYISELLE ANNETTAVA VIRKA-APU

Robert Huisjen

9/2017

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Robert Huisjen	Poliisi (AMK) /2015_2	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Yksityiselle annettava virka-apu	Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi	Opinnäytetyön muoto	
Antti Jääskeläinen, Janne Ylijärvi	Tutkimuksellinen, lainopillinen	
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyössä käsitellään poliisin mahdollisuutta antaa yksityiselle virka-apua poliisilain mukaisesti. Yksityisellä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä. Virka-avun antaminen yksityiselle on poliisin keino auttaa yksityistä pääsemään tämän laillisiin oikeuksiin ilman, että käsillä välttämättä on rikosta tai muuta perustetta poliisitehtävälle, johon poliisin toimivalta muuten perustuisi.</p> <p>Lähteinä on käytetty asiaan liittyvää lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta, ennakkotapauksia, lainvalmisteluasiakirjoja ja poliisin järjestelmistä kerättyjä tilastoja. Lisäksi on haastateltu kahta Sisä-Suomen poliisilaitoksen päällystöön kuuluvaa poliisimiestä, joilla on käytännön kokemusta yksityiselle annettavasta virka-avusta.</p> <p>Opinnäytetyöhön on kartoitettu yksityiselle annettavaan virka-apuun liittyen tyypillisimpiä tapauksia ja keinoja, joita poliisi niissä käyttää. Tilanteita tai niissä käytettäviä keinoja ei ole lainsäädännössä tarkkaan rajattu. Joissain erityislaeissa on eritelty tilanteita, joissa voidaan antaa poliisilain mukaista virka-apua yksityiselle, mutta nämä eivät sulje muunlaisia tilanteita pois eikä toisaalta näitä kaikkia todennäköisesti ollenkaan sovelleta. Tavallisimmin yksityiselle annettava virka-apu liittyy irtaimen omaisuuden hallintaan ja useimmiten poliisin toimi virka-avun antajana on turvata pyytäjän tekemä toimenpide. Opinnäytetyöhön on selvitetty myös tilanteita, joihin virka-apumenettelyä ei tule soveltaa.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
38	09/2017	AMK2015ONT
Avainsanat		
Virka-apu, toimivalta, poliisilaki, poliisi		

Lyhenteet	3
1. JOHDANTO.....	4
1.1. Tausta ja tarve tutkimukselle	4
1.2. Menetelmät ja rakenne.....	7
2. POLIISIN ANTAMA VIRKA-APU.....	9
2.1. Yleisesti	9
2.2. Virka-apu yksityiselle.....	13
2.3. Poliisilain säännös	13
2.4. Poliisilain ulkopuoliset säännökset	16
2.5. Yksityisen avustaminen	19
2.6. Poliisin maksulliset suoritteet	23
3. Oikeuskäytäntö	24
4. Haastattelututkimus.....	25
4.1. Marko Luosa – Tampere 18.8.2017	26
4.2. Juha Siljamäki – Tampere 24.8.2017	27
5. Johtopäätökset ja pohdinta	28
5.1. Rajanvetoa ja tyypillisiä tilanteita	32
6. Luotettavuus ja tarve jatkotutkimukselle.....	33
Lähteet	36

Liitteet 39

Lyhenteet

AOYL	Asunto-osakeyhtiölaki
EOA	Eduskunnan oikeusasiamies
ETL	Esitutkintalaki
HE	Hallituksen esitys
HL	Hallintolaki
KonkL	Konkurssilaki
KHO	Korkein hallinto-oikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
PolL	Poliisilaki
PKL	Pakkokeinolaki
PL	Perustuslaki
PTR	Poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos
RL	Rikoslaki
YJT	yleinen järjestys ja turvallisuus

1. JOHDANTO

1.1. Tausta ja tarve tutkimukselle

Poliisin antamasta virka-apusta säädetään poliisilain 9 luvun 1 §:ssä. Pykälän ensimmäinen momentti velvoittaa poliisin antamaan virka-apua toiselle viranomaiselle lakisääteisten ehtojen täytyessä. Toinen momentti ei velvoita, mutta antaa poliisille mahdollisuuden antaa virka-apua yksityiselle. Kolmas momentti, kuka päättää virka-apusta, koskee sekä yksityiselle, että toiselle viranomaiselle annettavaa virka-apua. Virka-apusta päättää päällystön kuuluva poliisimies, jollei laissa toisin säädetä.

Jäin miettimään tätä aihetta ensimmäisenä opiskeluvuoteni Poliisiammattikorkeakoulussa, kun lehtori Janne Ylijärvi mainitsi luennollaan, että virka-apusta yksityiselle ei juuri tutkimusta ole. Kun olen maininnut ja keskustellut opinnäytetyöni aiheesta työharjoittelu paikassani Lapin poliisilaitoksessa Rovaniemellä, olen kuullut muilta poliisimiehiltä hyvin kirjavia kommentteja. Eräs vanhempi konstaapeli totesi tyyliä, että ”Ei se ole poliisin tehtävä” ja keskustelu jäi siihen. Toinen taas kehotti ”Kerro sitten meillekin!” Jos yksityiselle annettavasta virka-apusta ei ole tutkimusta, vaikuttaisi, ettei siitä ainakaan Rovaniemellä ole juuri kokemusta.

Mahdollisuus virka-apusta yksityiselle on kiinnostava, koska se antaa poliisille mahdollisuuden auttaa yksityistä pääsemään laillisiin oikeuksiinsa ja korjaamaan ilmeisiä oikeudenloukkauksia, vaikka poliisilla ei olisi asiassa muuten varsinaista poliisitehtävää, joka antaisi poliisille toimivaltaa. Kuitenkin normin soveltaminen on monissa tapauksissa hyvin hankalaa. Kuinka ilmeinen täytyy oikeudenloukkauksen olla, jotta poliisi voi antaa apua sen korjaamiseen ottamatta kantaa yksityisoikeudelliseen riita-asiaan? Jos tällainen oikeudenloukkaus on tapahtunut, tulisiko poliisin ensin hoitaa asia omana tehtävänänsä esimerkiksi pakkokeinolakiperusteisesti? Lisäksi hallituksen esityksessä edellistä poliisilakia säädettäessä mainittiin, että virka-avun ei ole tarkoitus olla kohteelle eli toiselle viran-

omaiselle tai yksityiselle tämän tehtävä- tai etupiiriin liittyvää työvoima-apua¹. Tähän taas liittyy kysymys siitä, missä menee virka-avun ja tällaisen työvoima-avun raja.

Nimenomaan poliisin virka-avusta yksityiselle on tosiaan melko vähän kirjallista aineistoa. Asiaa on eduskunnan oikeusasiamies käsitellyt ja joissain erityislaeissa säädetään tarkemmin virka-avusta yksityiselle. Tällaisia erityislakeja ovat asunto-osakeyhtiölaki², konkurssilaki³, laki järjestyksen pitämisestä julkisessa liikenteessä⁴ ja laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta⁵. Könkkölä ja Linna⁶ sekä Koulu ym. ovat käsitelleet virka-apua yksityiselle konkurssin näkökulmasta⁷. On useampia opinnäytteitä, joissa käsitellään poliisin ja muiden viranomaisten toisilleen antamaa virka-apua⁸. Kuitenkaan virka-avusta yksityiselle ei ole valmista opinnäytetyötä tai muuta sitä erityisesti käsittelevää tutkimusta. Poliisilain virka-apusäännöksen lisäksi on siis lainsäädännössä satoja muita virka-apusäännöksiä ja virka-apulainsäädäntö kaipaa varmasti edelleen selventämistä ja tutkimusta^{9,10}.

Olen opinnäytetyötäni varten hyödyntänyt poliisin toimivaltaan erityisesti virka-apuasioihin liittyvää lainsäädäntöä, sen valmisteluasiakirjoja sekä oikeuskirjallisuutta. Tär-

---

¹ HE 57/1994: s.77

² AOYL 8:1 § 3 mom

³ KonkL 14:5 § 3 mom

⁴ Laki järjestyksen pitämisestä julkisessa liikenteessä 3 §. Virka-apua koskeva kolmas momentti on astunut voimaan nykyistä edeltävän poliisilain kanssa.

⁵ Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta 11 § 4 momentti

⁶ Könkkölä, Linna 2013, Konkurssioikeus: s. 682-683

⁷ Koulu, Lindfors, Niemi 2009: Insolvenssioikeus II Konkurssioikeus: 4. Konkurssiin asettaminen ja konkurssin oheisvaikutukset, Varallisuus oikeudelliset vaikutukset, Virka-apu poliisilta (Talentum Fokus verkkojulkaisu päivitetty 26.1.2016)

⁸ Esimerkiksi Honkanen 2017 ja Järvi 2012

⁹ Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012: s. 442-443

¹⁰ Ylösjoki 1965: s. 73

keimpiä lähteitä oikeuskirjallisuudesta ovat Helmisen ym. poliisilakikommentaari¹¹, Ylösjoen Poliisioikeus I sekä Sinisalon Poliisin toimivallan määräytyminen.

Virka-apu yksityiselle on tullut poliisilakiin vasta vuonna 1995, eikä poliisin antamasta virka-avusta ole ylipäätään ennen kyseistä poliisilain uudistusta ollut lakitasoista säännöstä, vaan siitä on säädetty poliisiasetuksessa.¹² Tämä on huomioitava tarkastellessa aiemmin julkaistuja lähteitä. Edellä mainittu Sinisalon väitöskirja on julkaistu vuonna 1971 vain viisi vuotta ensimmäisen poliisilain säätämisen jälkeen ja Ylösjoen Poliisioikeus I on julkaistu jo vuosi ennen ensimmäistä poliisilakia. Poliisioikeus I:n julkaisuvuonna on saattanut joissain tilanteissa olla kyseenalaista, toimiiko nimismies poliisina vai ulosottomiehenä¹³. Ylösjoki kiinnittää huomiota tuon aikaiseen ulosottolakiin muun muassa seuraavasti:

”Yhteisenä virka-aputoimenpiteisiin viittaavana lainkohtana mainittakoon vielä UL 7: 14. Tämä paljon kiistelty säännös koskee sekä yksityisen että julkisyhteisön pyynnöstä tapahtuvaa hallinnan tai tosiasiallisesti vallinneen olosuhteen ennalleen palauttamista tai muuta laittomuuden oikaisemista, mikä ulosotonhaltijalla on valta heti toteuttaa, ellei vastaajan oikeus ole niin ilmeinen, että ulosotto- tai poliisiviranomainen olisi ollut oikeutettu hänet siihen auttamaan.”

Ylösjoki 1965: 78

Tässähän on viitattu jo lakitasoiseen säädökseen, jonka mukaan poliisilla on oikeus auttaa yksityinen ilmeiseen oikeuteensa. En aio opinnäytetyössäni tehdä laajaa oikeushistoriallista tutkimusta tai esitellä ulosoton tehtäviä. Tämä on kuitenkin hyvin mielenkiintoinen kohta tarkasteltaessa vastaavaa tilannetta ja poliisin ja ulosoton rajanvetoa nykyään.

---

¹¹ Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012: erityisesti s. 442-492

¹² HE 57/1994: s. 75

¹³ Ylösjoki 1965: s. 77

Sinisalo ja Ylösjoki viittaavat aikansa lainsäädäntöön, mutta siitä huolimatta tekevät edelleen paikkansapitäviä havaintoja poliisin roolista yhteiskunnassa. Ylösjoen määritelmä virka-avusta on edelleen hyväksytty oikeuskirjallisuudessa¹⁴.

Tutkimusongelmani on lain soveltaminen yksityiselle annettavassa virka-avussa. Päättökysymyksiäni ovat: mitä poliisilain 9 luvun 1 §:n 2 momentti mahdollistaa ja miten näitä mahdollisuuksia tulisi käyttää? Kysymysten selvittämiseksi on tutkittava virka-avun ja poliisin omien tehtävien rajapintaa. Raja käsittelyn ulkopuolelle tiedon, jolla ei ole olennaista merkitystä yksityiselle annettavasta virka-avusta säädetyn voimassaolevan lainsäädännön tulkinnalle.

Pyrin opinnäytteessäni siihen, että keräämästäni tiedosta on löydettävissä tulkintasuositus tälle poliisilain säännökselle. Tätä tulkintasuositusta toivoisin käytettävän punnittaessa mahdollisuutta virka-avun antamisesta yksityiselle. Olen tietoisesti päättänyt olla tekemättä opinnäytetyöstäni toiminnallista käsikirjatyyppistä opasta lain tulkintaan ja konkreettiseen poliisitoimintaan. Toivon, että opinnäytetyöni ensinnäkin nostaa mahdollisuuden yksityiselle annettavaan virka-apuun useamman poliisimiehen tietoisuuteen ja toiseksi helpottaa siihen liittyvää päätöksentekoa, kun mahdollinen sovellus on käsillä.

1.2. Metodit ja rakenne

Opinnäytetyötä varten tekemäni tutkimus on ollut pääosin laadullista lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusta. Tutkimuksen tarkoitus on tulkita virka-apuun, yksityisen oikeuksiin ja toimivaltaan liittyviä oikeusnormeja ja antaa niille merkityssisältö¹⁵. Tiedonhankinnan strategiana olen käyttänyt tapaustutkimusta¹⁶. Olen ottanut käsiteltäväkseni tapauksen poliisin yksityiselle antama virka-apu. Olen ensin tutkinut aiheeseen liittyvää oikeus-

---

¹⁴ Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012: s. 442

¹⁵ Hirvonen 2011: s. 36-38

¹⁶ Metsämuuronen 2001: s. 16-18

kirjallisuutta, asetuksia, lainsäädäntöä ja lainvalmisteluasiakirjoja. Tämän jälkeen olen haastatellut Sisä-Suomen poliisilaitoksen kahta yksityiselle annettavan virka-avun käytännön perehtynyttä päällystöön kuuluvaa poliisimiestä. Haastattelut ovat tyypiltään olleet teemahaastatteluja. Olen äänittänyt ja jälkikäteen litteroinut haastattelut. Litterointipohjan olen saanut Litterointilinkki-verkkosivustolta¹⁷.

Näin haastattelututkimuksen aiheen kannalta tärkeäksi, koska sen avulla voidaan selvittää, miten yksityiselle annettavaa virka-apua koskevaa säännöstä sovelletaan poliisilaitosten arjessa nykyään yli kaksi vuosikymmentä sen jälkeen, kun se on poliisilakiin ensimmäisen kerran tullut. Kun asiaa suoraan käsittelevää kirjallisuutta on melko vähän, lienee valtaosa tiedosta siellä, missä ruohonjuuritason oikeuskäytäntöä luodaan: (poliisin) yleisjohtajan, konstaapelin ja virka-apua saavan yksityisen välillä. Kuten suuressa osassa ihmisen perusoikeuksiin puuttuvassa poliisitoiminnassa, yksityiselle annettavasta virka-avusta päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Lähtökohtaisesti siis viimeksi mainittu on aiheessa käytännön sovelluksien ja lainsäädännön tarpeellisuuden kannalta paras asiantuntija.

Pieneltä osaltaan kvantitatiivista tutkimusta opinnäytetyössäni edustavat Polstat-järjestelmästä hakemani tiedot poliisin toimenpiteistä sekä virka-avusta kirjatuihin poliisin sekalaisilmoituksista. Tilastotiedon rooli opinnäytetyössäni on valottaa tutkimani aihetta ja kertoa jotain yksityiselle annettavan virka-avun yleisyydestä¹⁸.

Alaviitteissä olen oikeuslähteisiin kirjannut säädöksen numeron niissä tapauksissa, kun on kyse ennen tämän opinnäytetyön valmistumista kumotusta säännöksestä. Muissa tapauksissa viittaan ajantasaiseen lainsäädäntöön.

---

¹⁷ <https://litterointilinkki.wordpress.com/yleisia-ohjeita/> Luettu 22.08.2017

<https://litterointilinkki.wordpress.com/yleisia-ohjeita/asiakirjapohjat/> Luettu 22.08.2017

¹⁸ Metsämuuronen 2001: s. 17

Luvussa kaksi esittelen tarkemmin kirjallisesta materiaalista keräämäni aiheeseen liittyvän tietoperustan. Luvussa kolme käsittelen oikeuskäytäntöä Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun EOA 2308/4/03 kautta. Luvussa neljä käsittelen haastattelututkimuksessa keräämäni tietoa. Luku viisi on yhteenvetoja sekä loppupohdintaa. Luvussa kuusi arvioin tutkimuksen luotettavuutta ja jatkotutkimuksen tarvetta.

2. POLIISIN ANTAMA VIRKA-APU

2.1. Yleisesti

Yksi tärkeimmistä käsitteistä tämän opinnäytetyön ja virka-apukäsitteen ymmärtämisen kannalta on toimivalta. Perustuslain mukaan julkisen vallan käytön ja siten myös poliisin toimivallan tulee perustua lakiin¹⁹. Tarkemmin poliisin toimivallasta säädetään poliisilaisissa, esitutkintalaisissa, pakkokeinolaisissa ja useissa jäljempänäkin mainituissa erityislaeissa. Sinisalon käyttämä määritelmä toimivallalle on, että se on viranomaisen valta yhdistää tiettyjä oikeusseuraamuksia tiettyihin oikeustositseikkoihin ja siten muuttaa toista oikeustai luonnollista henkilöä koskevaa oikeusnormistoa²⁰. Helmisen ym. määritelmän mukaan ”toimivalta on lain normeihin perustuva mahdollisuus a) puuttua jonkun asemaan oikeudellisesti merkityksellisellä tavalla ja siitä riippumatta, olisiko ilman valtuutta puuttuminen rangaistava teko tai ei b) suorittaa muita toimenpiteitä, jotka ilman säännöksiin perustuvaa valtuutta olisivat rangaistavia c) ratkaista hallintolupa-asioita”²¹. Jälkimmäisen määritelmän b-kohta poikkeaa ensimmäisestä siten, että poliisin toimivallaksi huomioidaan esimerkiksi oikeus yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi ajaa yksisuuntaista katuä väärään suuntaan – ei muuteta *toista henkilöä* koskevaa oikeusnormistoa. Viranomaisen toimivalta on siis ylipäätään valta muuttaa oikeudellista ympäristöä yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi. Näiden määritelmien pohjalta käsittelen toimivaltaa tässä opinnäytetyössä.

---

¹⁹ PL 2 § 3 mom

²⁰ Sinisalo 1971: s. 43

²¹ Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012: s. 179

Poliisin toimivaltaan virka-apua annettaessa vaikuttavat normit, jotka määräävät virka-apua pyytävän organin toimivallan ja tämän oikeuden saada virka-apua poliisilta.²²

Ylösjoen määrittelemä ja edelleen Helmisen ym. käyttämän virka-avun määritelmän mukaan virka-apu voi luonteeltaan olla:

- a) oikeuksia turvaavaa tai vaaroja torjuvaa
- b) velvollisuuksien täyttämiseen pakottavaa tai jonkin hallintotoimen määräämän tilan täytäntöönpanon kaltaista aikaansaamista poliisin käytettävissä olevin keinoin^{23, 24}

Seuraavassa on poliisilain virka-apusäännös vuodelta 1995, kun poliisin antama virka-apu on ensikerran tullut poliisilakiin:

“Poliisin antama virka-apu

*Poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle ja yksityiselle virka-apua, **mil-lain siitä on erikseen säädetty**. Poliisin on annettava virka-apua myös muulle viranomaiselle laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi.*

*Edellä 1 momentissa tarkoitetun virka-avun antamisen edellytyksenä on, että virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään **tai yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja että esteen poistaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttöä**.*

*Päätöksen virka-avun antamisesta tekee päällystään kuuluva poliisimies, jollei erikseen toisin säädetä **tai määrätä**.*”

PoL 40 § (493/1995)

---

²² Sinisalo 1971: s. 153

²³ Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012: s. 442

²⁴ Ylösjoki 1965: s. 115

Vastaava säännös nykyisessä poliisilaissa:

”Poliisin antama virka-apu

Poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään.

Poliisi voi antaa virka-apua myös yksityiselle, jos se on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen. Virka-avun antamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä.

Päätöksen virka-avun antamisesta tekee päällystöön kuuluva poliisimies, jollei laissa toisin säädetä.

PolL 9:1 § (872/2011)

Merkittävimmät muutokset tämän säännöksen osalta kahden viimeisimmän poliisilain välillä ovat, että tuoreemmasta laista on poistettu mahdollisuus määrittää virka-avun päättäjäksi muulla kuin lakitasoisella säännöksellä ja toisaalta virka-avun antaminen yksityiselle ei enää vaadi erityislakia. Tämä on tosin muuttunut jo vuonna 2001²⁵. Palaan virka-avun erityislakeihin alaluvussa 2.2.2. Muutoin säännös on sisällöltään pysynyt melko muuttumattomana. Viittaan opinnäytetyössäni hallituksen esitykseen 57/1994. Niiltä osin kuin poliisilain virka-apusäännös on pysynyt samana nykyisessä poliisilaissa, on kyseisessä hallituksen esityksessä laajemmat perustelut kuin hallituksen esityksessä 224/2010.

Hallituksen esityksessä 57/1994 on mainittu esimerkkejä tilanteista, joissa ei ole kyse tarpeesta poliisin tehtäväpiiriin kuuluvalla virka-avulle. Aiemman poliisiasetuksen virka-apusäännöksen perusteella saattoi poliisi joutua antamaan kuljetuskapasiteettiaan virka-

---

²⁵Laki poliisilain muuttamisesta 21/2001: 40§

apuna toiselle viranomaiselle.²⁶ Ollaan jo loitonnuttu tilanteesta, jota Ylösjoki on kuvaillut Poliisioikeus I -teoksessa. Ylösjoki kirjoitti, että poliisista on ollut *muodostumassa jonkinlainen yleinen kuljetuselin*.²⁷ Nykyään ollaan tarkkoja siinä, että esimerkiksi poliisin terveydenhuoltoviranomaiselle antamaan virka-apuun ei sisälly kuljetus²⁸. Lähtökohtaisesti sairaankuljetus kuljettaa sairaita, ja poliisi antaa tarvittaessa virka-apua sairaankuljetuksen turvaamiseksi.²⁹ Kunkin viranomaisen ja toimijan tulisi ensisijaisesti omin avuin pyrkiä toteuttamaan tehtävänsä. Jäljempänä luvussa 2.5 käsittelemme tarkemmin poliisin tekemää avustustoimintaa, joka ei kuulu virka-avun piiriin.

Ehtona sille, että virka-apua annetaan, on, että se on tarpeen. Virka-apua ei anneta tilanteissa, joissa yksityistä tai toista viranomaista estää suorittamasta tehtäviään tai pääsemästä oikeuksiinsa esimerkiksi kieltokyltti. Esteen tai vastarinnan täytyy olla sellainen, jonka poistamiseksi tai murtamiseksi todellisuudessa tarvitaan poliisin toimivaltuuksien käyttöä. Lisäksi hallituksen esityksessä edelliseen poliisilakiin on todettu, että virka-avun antamisen edellytyksenä on, ettei siitä koidu enempää haittaa kuin esteestä, joka sillä poistetaan.³⁰ Tämä on nykyään toki selvää jo hallintolain perusteella³¹. Myös nykyisessä poliisilaissa on kirjattuna vastaava erityisesti poliisia koskettava suhteellisuusperiaate³². Entä kun poliisilla käytettävissä olevat voimakeinot eivät riitä. Jos joku tukkii toisen yksityistien sellaisella esteellä, jota poliisi ei omin voimin pysty poistamaan. Pyytäkö poliisi edelleen virka-apua pelastuslaitokselta tai puolustusvoimilta?

---

²⁶ HE 57/1994: s. 75-76

²⁷ Ylösjoki 1965: s. 109

²⁸ Luosa Marko: haastattelu 18.08.2017

²⁹ Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012: s. 455

³⁰ HE 57/1994: s. 75-77

³¹ HL 6 §

³² PoIL 1:3 §

Käsittelen jäljempänä ilmiöitä, joissa poliisi tosiasiallisesti toimii tiettyjen yksityisten toimijoiden eduksi toiminnan kuitenkin olematta yksityiselle annettavaa virka-apua. Muille viranomaisille annettavasta virka-avusta mainittakoon, että myös sen sisällä poliisi usein toimii jonkin tietyn yksityisen eduksi toiminnan edelleen ollen virka-apua toiselle viranomaiselle. Kun poliisi antaa virka-apua ulosottomiehelle ulosotto-toimenpiteen turvaamiseksi, on poliisin toiminta käytännössä sama kuin silloin, jos poliisi antaa virka-apua yksityiselle tämän omaisuuden hallintaan liittyvässä tilanteessa. Tärkein tapausten välinen ero on, että ensimmäisessä on taustalla tuomioistuimen päätös omaisuuden jakamisesta ja jälkimmäisessä täytyy poliisin arvioida oikeudenloukkauksen ilmeisyyttä.

2.2. Virka-apu yksityiselle

2.3. Poliisilain säännös

Poliisilakia 493/1995 valmisteltaessa hallituksen esityksessä 57/1994 on nimenomaan yksityiselle annettavaa virka-apua käsitelty melko suppeasti eikä nykyistä poliisilakia valmisteltaessa hallituksen esityksessä 224/2010 sitä käsitellä juuri ollenkaan.

Toisin kuin nykyisessä poliisilaissa 872/2011 on poliisilaissa 493/1995 ollut edellytyksenä virka-avun antamiseksi yksityiselle se, että annettavasta virka-avusta on erikseen säädetty³³. Nykyisessä poliisilaissa tämän sijaan edellytetään, että oikeuden loukkaus on ilmeinen³⁴. Nykyistä poliisilakia valmistelleessa hallituksen esityksessä yksityiselle annettavasta virka-avusta todetaan vain, että sitä koskeva sääntely kootaan toiseen momenttiin.³⁵

Yksityiselle annettavan virka-avun säännös on muuttunut merkittävästi vuonna 2001³⁶. Hallituksen esityksessä 34/1999 on esitetty, että säännöstä muutettaisiin siten, että siihen sisältyisi aikaisemmin voimassa ollut tavanaomaisoikeudellinen poliisin oikeus antaa vir-

³³ PoIL 40 § (493/1995)

³⁴ PoIL 9:1 § 2 mom

³⁵ HE 224/2010: s. 155-156

³⁶ Laki poliisilain muuttamisesta 21/2001

ka-apua. Todetaan, että tämä toimivaltuus on ilmennyt epäsuorasti kumotusta ulosottolain säännöksestä ja että esitetty ”säännös vastaisi tällöin vallitsevaa käytäntöä, joka perustuu pitkän ajan kuluessa syntyneeseen tavanomaisoikeudelliseen oikeuteen”.³⁷ Tämä on tärkeä tarkennus, koska se on tuonut poliisille oikeuden antaa virka-apua yksityiselle tapauksissa, jotka käsittävät merkittävän osan pyynnöistä, joita poliisi saa liittyen yksityiselle annettavaan virka-apuun³⁸. Lisäksi tämä on mielenkiintoinen esimerkki tapauksesta, jossa tapaoikeutta on nostettu lainsäädäntöön melko myöhään.

---

³⁷ HE 34/1999: s. 36-37

³⁸ Luosa Marko: haastattelu 18.08.2017

Ilmoitetut jutut		215 Helsinki	806 Itä- Uusimaa	815 Kaakkois- Suomi	818 Länsi- Uusimaa	821 Häme	833 Sisä- Suomi	836 Pohjanmaa	842 Lounais- Suomi	851 Itä- Suomi	863 Oulu	866 Lappi	872 Ahvenanmaa	Ulkomaat	Paikallispoliisi
1997	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1998	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1999	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2000	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2003	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2005	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	1	3	1	1	0	4	0	3	3	5	2	0	0	23
2006	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	6	6	5	1	10	30	6	28	21	18	16	3	0	150
2007	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	9	5	3	9	14	31	11	56	29	14	14	2	0	197
2008	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	11	13	6	3	13	48	10	44	21	35	16	3	0	223
2009	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	12	22	3	8	25	55	9	40	22	41	30	0	0	267
2010	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	17	16	13	4	110	66	19	41	27	46	22	0	0	381
2011	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	13	5	8	2	115	56	23	31	33	38	21	1	0	346
2012	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	9	2	9	2	14	39	12	33	23	30	9	0	1	183
2013	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	8	9	10	5	35	41	25	45	20	36	14	1	1	250
2014	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	3	9	13	1	21	49	27	32	22	25	15	4	1	222
2015	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	2	3	12	4	18	44	15	18	21	33	6	6	1	183
2016	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	3	12	11	3	21	69	13	24	16	34	6	3	1	216
2017	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	3	0	2	4	3	38	2	26	3	12	5	5	0	103
Vuosi	VIRKA-APU YKSITYISELLE HENKILÖLLE	97	105	96	47	399	570	172	421	261	367	176	28	5	2 744

Taulukko 1 – Polstat-järjestelmän tilasto yksityiselle henkilölle annettavasta virka-avusta tehdyistä sekalaisilmoituksista, raportti ajettu 16.8.2017

2.4.Poliisilain ulkopuoliset säännökset

Vaikka nykyisen poliisilain virka-apusäännös ei yksityiselle annettavan virka-avun osalta viittaakaan muuhun lainsäädäntöön, saati vaadi sitä toteutuakseen, on poliisilain ulkopuolella edelleen voimassaolevia säännöksiä, jotka koskevat poliisin yksityiselle annettavaa virka-apua. Tällaisia säännöksiä ovat:

- Asunto-osakeyhtiölain 8 luvun 1 §:n 3 momentti
- Järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetun lain 3 §:n 2-3 momentit
- Konkurssilain 14:5 §:n 3 momentti
- Joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain 11 §

Mikä näiden säännösten merkitys on? Ovatko ne mahdollisesti vain jäänteitä ajalta, jolloin poliisilaissa on ollut vaatimus erikseen säätämisestä?

Edellä mainitussa konkurssilain pykälässä kerrotaan pesänhoitajan tehtävistä sekä muun muassa tämän oikeudesta saada virka-apua poliisilta. Virka-apua koskevassa momentissa viitataan tarkasti nykyisen poliisilain virka-apupykälään³⁹ toisin kuin esimerkiksi asunto-osakeyhtiölain kohdassa, jossa säädetään taloyhtiön hallituksen jäsenen tai isännöitsijän oikeudesta saada virka-apua poliisilta⁴⁰. Konkurssilain virka-apupykälä on muutettu nykyisen poliisilain voimaantulovuonna⁴¹ viittaamaan uuteen poliisilakiin. Aiempi säännös on sisällöltään sama, mutta viittasi aiempaan poliisilakiin⁴². Konkurssilakia säädettäessä on

---

³⁹ KonkL 14:5 § 3 mom

⁴⁰ ASOYL 8:1 § 3 mom

⁴¹ Laki konkurssilain 7 luvun 3 §:n ja 14 luvun 5 §:n muuttamisesta

⁴² HE 222/2010: s. 378

todettu, että joihinkin erityislakeihin on selvyuden vuoksi otettu säännökset virka-avun myöntämisestä⁴³.

Tästä on siis johdettavissa, ettei lainsäätäjällä ole ainakaan täysin laiminlyönyt erityislakeja, jotka liittyvät poliisilain mukaiseen yksityiselle annettavaan virka-apuun vaan ne on haluttu aktiivisesti säilyttää.

Joissain tilanteissa poliisi toimii oman toimialansa puitteissa ja käyttää toimivaltaa ja fyysistä pakkoa yhdessä toisen toimijan kanssa, jolla on myös oikeus käyttää kyseisessä toimenpiteessä voimakeinoja, mutta tämän resurssit eivät esimerkiksi riitä ja tämän vuoksi tarvitsee poliisiin apua. Tyypillisimpiä tällaisia tilanteita ovat rajavartiolaitoksen ja poliisin yhteistyötilanteet, joista säädetään rajavartiolaissa ja poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa. Usein kyseeseen tulee haja-asutusalueilla henkilöstöresurssien yhdistäminen jonkin toimenpiteen suorittamiseksi. Lainsäätäjällä ei ole käyttänyt laissa poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sanaa virka-apu kertaakaan. Aiemmin toin esiin Ylösjoen kriteereitä virka-avulle. Ylösjoen mukaan virka-apu voi olla vaaroja torjuvaa ”negatiivista” poliisitoimintaa tai esimerkiksi päätöksen toimeenpanoon tähtäävää ”positiivista aikaansaamista poliisioikeudellisin keinoin”.⁴⁴

Rajavartiolaitoksella on yksittäisessä tehtävässä käytettävissä usein samat keinot kuin poliisillakin⁴⁵. Mikäli virka-apukäsite ulotetaan käsittämään myös koko PTR-yhteistyö, tuo se käsitteen tulkintaan ongelman. Virka-avunhan ei pitänyt olla toisen viranomaisen tai yksityisen tehtävä- tai etupiiriin kuuluvaa työvoima-apua⁴⁶. Joka tapauksessa hieman vastaava tilanne löytyy myös poliisin ja yksityisen yhteistoiminnasta tietyissä tilanteissa. Järjestyksenvalvoja vastaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden toteutumisesta omalla toimi-

---

⁴³ LaVM 6/2003 vp: s. 10

⁴⁴ Ylösjoki 1965: s. 115

⁴⁵ Rajavartiolaki 5: 33-35§

⁴⁶ HE 57/1994: s. 77

alueellaan⁴⁷. Mikäli järjestyksenvalvoja ei kuitenkaan resurssien puolesta pysty suorittamaan tehtäväänsä, tarvitsee tämä apua poliisilta. Tässä ei kuitenkaan ole kyse virka-avusta yksityiselle vaan melko tyypillisestä poliisin omasta yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvästä tehtävästä.

Vastaava vastuu ja toimivalta on julkisen liikenteen kulkuneuvossa kuljettajalla, konduktöörillä, tarkastajalla, rahastajalla sekä muulla sellaisella liikennehenkilökuntaan kuuluvalta henkilöllä, jonka tehtäviin kuuluu huolehtiminen järjestyksen säilymisestä kulkuneuvossa⁴⁸. Kuitenkin edellä mainituilla henkilöillä on lain mukaan oikeus saada nimenomaan *virka-apua* poliisilta häiriötä aiheuttavan henkilön poistamiseksi tai kiinniottamiseksi⁴⁹. Tosielämässä tuskin ilmenee tilanteita, joissa järjestyshäiriö julkisessa kulkuneuvossa tulisi poliisille virka-aputehtävänä. Poliisilla on poliisilain ensimmäisen pykälän mukaan velvollisuus ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta ja Suomessa sijaitseva julkinen kulkuneuvo on poliisin toimialuetta, vaikka se on myös edellä mainittujen liikennehenkilökuntaan kuuluvien henkilöiden toimialuetta. Yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvissä toimenpiteissä, joissa poliisi on osallisena, tulee poliisilla olla tilanteen herruus vastaavasti kuin esimerkiksi rajavartiolain 77c § kolmannessa momentissa. Virka-avussa toimitaan pyytäjän päämäärän toteuttamiseksi. Olisi erikoista, että esimerkiksi konduktööri toimiessaan poliisin kanssa yhteistyössä järjestyshäiriön poistamiseksi määrittäisi toiminnan päämäärän, kun poliisin voidaan kuitenkin rauhanaikana katsoa olevan yleisturvallisuusviranomainen. Jo Ylösjoki on kirjoittanut yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen olevan poliisin ensisijainen tehtävä ja virka-aputoimien toissijaisia⁵⁰. Lisäksi kun otetaan huomioon se, että järjestyshäiriön hoitaminen varsinaisena poliisitehtävänä virka-

---

⁴⁷ Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 30 §

⁴⁸ Laki järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä 1 §

⁴⁹ Laki järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä 3 § 2-3 mom

⁵⁰ Ylösjoki 1965: s. 97

aputehtävän sijaan on huomattavasti kevyempi - toimenpiteestä päättämiseen ei tarvita virka-apupyyntöä tai päällystöön kuuluvaa poliisimiestä, on johdettavissa, että kyseinen virka-apusäännös on turha.

Könkkölän ja Linnan mukaan tilanne, jossa pesänhoitaja voisi saada konkurssilain mukais- ta virka-apua poliisilta olisi kyseessä, jos velallinen tuhoaa kirjanpitoa ja muuta asiakirja- materiaalia eikä pesänhoitajalla ole keinoa estää sitä. Tilanteen tulisi olla sellainen, jossa uhkasakko ja painostusvankeus eivät olisi riittävän nopeita keinoja.⁵¹ Koulu ym. ovat taas nostaneet esiin, että pesänhoitajalle voitaisiin antaa virka-apua, kun tämä ottaa haltuunsa omaisuutta, joka on juuri velallisen itsensä hallinnassa. Jos omaisuus on sivullisen hallin- nassa ja sivullinen vielä vetoaa saantoonsa, on tilanne liian epäselvä siihen, että voitaisiin antaa virka-apua.⁵² Viimeksi mainitussa tilanteessahan ei täyty PoL 9: 1§ 2 momentin kriteeri, jonka mukaan oikeudenloukkauksen täytyy olla ilmeinen. Jos sivullinen vetoaa saantoonsa, on kyseessä riita-asia, joka jää tuomioistuimen ratkaistavaksi.

2.5. Yksityisen avustaminen

Oman lisänsä jo itsessään monimutkaiseen virka-apukuvioon tuo se, että poliisi avustaa yksityistä usein myös muuten kuin antamalla virka-apua tai suorittamalla varsinaista poliisi- tehtävää. Välillä varsinkin liikenteessä tulee kansalaisilla ongelmatilanteita, joissa lähin ammattitaitoinen auttaja sattuu olemaan poliisimies.

---

⁵¹ Könkkölä, Linna 2013: s. 682-683

⁵² Koulu, Lindfors, Niemi 2009: *Insolvenssioikeus II Konkurssioikeus*: 4. Konkurssiin asettaminen ja konkurssin oheisvaikutukset, Varallisuus oikeudelliset vaikutukset, Virka- apu poliisilta (Talentum Fokus verkkojulkaisu päivitetty 26.1.2016)

 840 Avustettu yksityistä

Toimenpiteiden Lkm	215 Helsinki	806 Itä-Uusimaa	815 Kaakkois-Suomi	818 Länsi-Uusimaa	821 Häme	833 Sisä-Suomi	836 Pohjanmaa	842 Lounais-Suomi	851 Itä-Suomi	863 Oulu	866 Lappi	872 Ahvenanmaa	Paikallispoliisi
1998	712	243	376	182	137	296	327	232	161	164	92	0	2 922
1999	849	343	529	325	281	538	464	447	274	262	145	0	4 457
2000	878	342	519	291	190	492	310	442	266	208	89	0	4 027
2001	664	331	492	286	178	420	289	462	265	308	56	0	3 751
2002	866	445	389	307	135	371	196	404	263	292	102	0	3 770
2003	1 174	426	333	280	156	406	132	333	236	240	74	0	3 790
2004	285	194	250	127	99	187	91	220	129	133	32	0	1 747
2005	346	150	254	120	68	97	72	106	122	160	41	0	1 536
2006	151	177	235	48	56	90	94	61	152	72	49	0	1 185
2007	192	122	285	30	42	92	100	73	136	61	30	0	1 163
2008	192	89	129	32	25	82	34	47	131	54	41	0	856
2009	138	77	73	34	29	58	21	46	92	49	24	0	641
2010	266	99	92	29	40	89	30	58	117	76	28	0	924
2011	293	118	110	50	49	118	47	47	123	58	30	0	1 043
2012	939	101	124	58	45	112	70	63	100	68	21	0	1 701
2013	480	128	86	80	45	129	73	40	102	57	21	0	1 241
2014	755	98	67	62	51	113	56	57	227	41	27	0	1 554
2015	612	104	84	59	45	124	57	65	83	51	21	0	1 305
2016	613	104	114	54	59	121	60	46	89	33	17	0	1 310
2017	364	85	97	42	42	94	27	31	50	20	10	0	862
Vuosi	10 769	3 776	4 638	2 496	1 772	4 029	2 550	3 280	3 118	2 407	950	0	39 785

Taulukko 2 – Polstat-järjestelmän ”avustettu yksityistä”-suoritteet poliisilaitoksittain, raportti ajettu 16.8.2017

Polstat-järjestelmään tilastoituvat automaattisesti kaikki poliisipartioiden poliisitehtävästä kirjaamat toimenpidekoodit sekä muun muassa poliisin kirjaamat rikos- ja sekalaisilmoitukset.⁵³ Polstat-järjestelmän mukaan esimerkiksi vuonna 2015 kirjattiin Suomessa 1305 kertaa toimenpide ”avustettu yksityistä”⁵⁴. Polstat ei anna tarkempaa tietoa näistä suoritteista tai tietoa, kuinka moni näistä suoritteista oli varsinaista yksityiselle annettavaa virka-apua.

Poliisipartiohan saattaa kirjata suoritetuksi tällaisen toimenpiteen esimerkiksi autettuaan yksityishenkilöä saamaan autonsa irti lumesta tai vaihdettuaan renkaan vanhemman rouvan

⁵³ <http://www.polamk.fi/tki/tilastopalvelu> - tietoa Polstat-järjestelmästä (luettu 17.08.2017)

⁵⁴ POLSTAT – Poliisin tilastojärjestelmä 16.08.2017

autoon maantienlaidassa. Poliisilain ensimmäisen luvun ensimmäistä pykälää olisi tulkittava erittäin lavasti, jotta tällaiset avustamiset voitaisiin nähdä poliisin tehtävinä, vaikka varmaankin vanhemman rouvan renkaan vaihtaminen jonkin verran osaltaan on turvallisuuden ylläpitämistä yhdessä asukkaiden kanssa⁵⁵. Virka-apuna yksityiselle tällaista toimintaa on taas vaikea nähdä, vaan se vaikuttaisi lainvalmisteluasiakirjan tarkoittamalta yksityisen etupiiriin kuuluvalta työvoima-avulta⁵⁶. Onko sitten tällaisella toiminnalla maalaisjärjen ja hyväsydämyyden lisäksi mitään perustetta? Hallituksen esityksessä 57/1994 on tekeillä olleen poliisilain poliisin tehtäviä koskevan ensimmäisen pykälän perusteluissa kuitenkin käsitelty poliisin roolia yleisesti auttajana näin:

”Poliisin tehtäväpiiriin sisällytettäväksi ehdotetun avunannon rajoja ei ole mahdollista määritellä kattavasti ja täsmällisesti. Avun antaminen yksittäistapauksessa riippuisi tilanteesta, resursseista ja avun luonteesta. Palvelun tarkoituksena on suojata kansalaisten oikeuksia ja ylläpitää kansalaisten luottamusta poliisiin yleisenä turvallisuusviranomaisena.

Yleisölle annettavan avun alaa rajoittaisi pykälän 1 momentissa edellytetty tehtävien kytkeytyminen yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä rikosten ennaltaehkäisemiseen. Alueellisesti kattavana ja päivystävänä organisaationa poliisi voi kaikessa toiminnassaan pyrkiä kansalaisten perusoikeuksien ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Tällainen laajasti ymmärretty toimenkuva saattaisi kuitenkin estää tai haitata poliisin keskeisten tehtävien suorittamista tai aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia. Poliisin antamalla avulla on historiallisesti muotoutunut laajuutensa, jonka mukaisia odotuksia poliisiin kohdistuu myös yleisön taholta.

...

---

⁵⁵ PoIL 1:1 §:n 1 momentin toinen virke

⁵⁶ HE 57/1994: s. 77

Säännös ei toisaalta estäisi poliisia antamasta yleisölle apua myös silloin, kun avunanto ei suoranaisesti kuulu poliisin laissa säädettyyn toimialaan. Avun antaminen tulisi kysymykseen, jos apua ei voida viivytyksettä saada sellaiselta viranomaiselta, jonka tehtäviin sen antaminen ensisijaisesti kuuluu, ja jos avun saamatta jäämisestä koituisi vahinkoa tai haittaa ja poliisilla on muutoin edellytykset avun antamiseen.”

HE 57/1994

Avustettu yksityistä -toimenpiteitä on kirjattu melko vaihtelevasti vuodesta 1998 lähtien. 2000-luvun vaihteessa kirjattiin suoritteita noin 4000 per vuosi, kun taas vuoden 2015 luku on melko tyypillinen viime vuosille.

Selkein tekijä, joka erottaa kuvatus laisen avustamisen virka-avusta, on toimivalta. Kun poliisimies pyynnöstä vaihtaa vanhan rouvan autonrenkaan, hän ei yhdistä oikeusseuramusta oikeustositseikkaan eikä näin ollen käytä toimivaltaa. Toki poliisimies käyttää tällaiseen avustukseen poliisin resursseja eli julkisia poliisihallinnolle kohdennettuja varoja. Voisi väittää, että ”tuhlaamalla” yhteiskunnan varoja, poliisi muuttaa veronmaksajia koskevaa oikeusnormistoa. Puhuttaessa eduskunnan toimivallasta, on mielekästä julkisten varojen kohdentamisen osalta puhua toimivallasta. Päivittäisessä poliisitoiminnassa joudutaan usein kohdentamaan resursseja, mutta ei ole virka-avusta puhuttaessa mielekästä sisällyttää pelkkää resurssien kohdentamista toimivallan käsitteeseen. Poliisi joutuu arvioimaan tilannekohtaisesti käytettävät resurssit ja tavoiteltavat intressit uudestaan.^{57 58}

---

⁵⁷ Mäenpää 2008: s. 68 Tasapuolinen kohtelu

⁵⁸ Mäenpää: Hallinto-oikeus, II YLEINEN HALLINTO-OIKEUS, 3. Hallintotoiminnan arvot ja periaatteet, Hallinnon oikeusperiaatteet, Yhdenvertaisuusperiaate, Niukkojen etujen jakaminen. Verkkojulkaisu: Alma Talent. Luettu 14.8.2017

2.6.Poliisin maksulliset suoritteet

Edellä kuvattu avustaminen eroaa virka-avun käsitteestä siltä osin, että sen toteutuminen ei edellytä poliisilta toimivallan käyttämistä. On tiettyjä tilanteita, joissa poliisi avustaa yksityistä, käyttää niin tehdessään toimivaltaa, mutta siltikään kyseessä ei ole virka-apu yksityiselle. Kuten aiemmin on todettu, poliisin yksityiselle annettavan virka-avun edellytyksenä on, että yksityistä *estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuden loukkaus on ilmeinen*. Tietyissä tilanteissa on erikoiskuljetuksen saattamisessa oltava mukana liikenteenohjaajia tai poliiseja, jotka käyttävät toimivaltaa muun muassa tilapäisesti sulkeakseen risteyksiä tai tieosuuksia⁵⁹. Oikeuden loukkausta ei näissä tilanteissa ole eikä todennäköisesti yleensä kukaan aktiivisesti estä yksityistä pääsemästä oikeuksiinsa.

kuva Kaakkois-Suomen poliisilaitos

Poliisille erikoiskuljetuksen turvaaminen monen muun ohella on liiketaloudellisin perustein hinnoiteltava suorite⁶⁰. Valtion maksuperustelaisissa on määritetty karkeasti, mikä

⁵⁹ Liikenteen turvallisuusviraston määräys erikoiskuljetuksista ja erikoiskuljetusajoneuvoista TRAFI/4592/03.04.03.00/2015: s. 18

⁶⁰ Sisäministeriön asetus poliisin suoritteiden maksullisuudesta 2017: 9 § 1 mom 11 kohta

valtion viranomaisen suorite on maksullinen ja mikä maksuton⁶¹. Tarkemmin poliisin suoritteiden maksullisuudesta on säädetty sisäministeriön asetuksessa poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2017. Valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuus ei ole tämän opinnäytetyön aihe enkä siihen syvemmin paneudu, mutta lieneekö maksun tarkoituksena osaltaan toteuttaa hallintolain tasapuolisuus ja puolueettomuusperiaatteita⁶²? Poliisi liikennettä ohjattaessaan tilapäisesti muuttaa tienkäyttäjiä koskevaa oikeusnormistoa ja erikoiskuljetusta saattaessaan antaa kuljetusyritykselle oikeuden mennä muun liikenteen edelle. Olen jo aiemmin maininnut hallituksen esityksessä aiemman poliisilain kohdalla korostetun, että virka-avun ei tule olla kohteelleen tämän etupiiriin kuuluvaa työvoima-apua⁶³. Erikoiskuljetus on esimerkki siitä, että poliisi voi kyllä antaa yksityiselle tällaista työvoima-apua, mutta tämä ei voi olla poliisilain tarkoittamaa yleensä kohteelleen maksutonta virka-apua.

3. Oikeuskäytäntö

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu EOA 2308/4/03 sekä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2756/2/01 ovat tuntemani ennakkoratkaisut yksityiselle annettavasta virka-avusta. Kumpikin ratkaisu on ajalta ennen nykyisen poliisilain voimaantuloa. EOA 2308/4/03 käsittelee tilannetta, jossa poliisi on antanut virka-apua irtaimen omaisuuden hallintaan liittyvässä asiassa. Ratkaisussaan EOA on todennut poliisin menetelleen lainvastaisesti kahdella tavalla:

1. Virka-avun antamisesta on päättänyt ylikonstaapeli, joka ei asemansa puolesta ole oikeutettu tekemään päätöstä virka-avun antamisesta. Lain mukaan virka-avusta päättää päällystöön kuuluva poliisimies.

---

⁶¹ Valtion maksuperustelaki 4-5 §

⁶² HL 6§

⁶³ HE 57/1994: s. 77

2. Annettu virka-apu on laajuudeltaan ylittänyt sen, mihin poliisi on oikeutettu. Partio oli ollut tuntien ajan turvaamassa tavaroiden kantamista kohdeasunnosta, vaikka asunnon haltija on ilmaissut omaisuuden olevan riidanalaista. EOA:n mukaan virka-avun puitteissa olisi voinut turvata ainoastaan selvästi henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettujen tavaroiden noutamista. Ratkaisussa mainitaan vaatteet ja lasten lelut.

On selvää, että virka-avusta päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Mielenkiintoinen ja hyödyllinen rajanveto EOA:n ratkaisussa on jälkimmäinen, joka liittyy oikeudenloukkauksen **ilmeisyyteen**⁶⁴.

KHO 2756/2/01 käsittelee tilannetta, jossa poliisi on antanut virka-apua asunto-osakeyhtiölle yhtiöön kuuluvan asunnon kosteusvaurion kartoittamista varten. Olen jo luvussa 2.2.2. nostanut asunto-osakeyhtiölain 8 luvun 1 § esiin yksityiselle annettavaan virka-apuun liittyvänä erityissäännöksenä. Edellä mainitussa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa on otettu kantaa, että asunto-osakeyhtiön jäsenillä oli oikeus saada virka-apua poliisilta, jotta eräässä asunto-osakeyhtiön asunnossa voidaan suorittaa kosteusvauriokartoitus. Ratkaisussa viitataan ratkaisun aikaiseen poliisilakiin⁶⁵ ja asunto-osakeyhtiölakiin⁶⁶. Ratkaisun sisällön kannalta ei nykyinsäädäntöön ole tullut merkityksellistä muutosta.

4. Haastattelututkimus

Olen haastatellut opinnäytetyöhön päällystöön kuuluvia poliisimiehiä, joilla on käytännön asiantuntemusta aiheesta. Haastatteluiden kysymysrungot ovat liitteissä 1 ja 2.

Haastatteluissa ei kerätty muiden kuin haastateltavien itsensä henkilötietoja tai muuta salassa pidettävää tietoa. Haastateltavilta kysyttiin seuraavat:

---

⁶⁴ Laki poliisilain muuttamisesta 21/2001: 40§ 1 momentti

⁶⁵ PoIL 40 § (493/1995)

⁶⁶ ASOYL 7: 79 § (809/1991)

- Nimi
- Työnantaja
- Nykyinen työtehtävä ja/arvo
- Suostumus em. henkilötietojen käsittelyyn tutkimuksessa

Olen äänittänyt haastattelut ja jälkikäteen litteroinut ne tekstitiedostoon.

4.1. Marko Luosa – Tampere 18.8.2017

Haastattelin komisario Marko Luosaa Tampereen poliisiasemalla 18.8.2017. Haastatteluhetkellä Luosa työskenteli Sisä-Suomen poliisilaitoksella tilannekeskuksen päällikkönä ja hänen työtehtäviinsä kuului yleisjohtovuorojen tekeminen.

Luosan mukaan yksityiselle annettava virka-apu on, mitä se on poliisilain 9 luvun 1 §:ssä. Klassisin tilanne on se, että yhdessä asuvasta pariskunnasta nainen on pahoinpidelty ja tämä on lähtenyt pois yhteisestä asunnosta. Tämän jälkeen nainen pyytää poliisilta virka-apua, koska ei uskalla yksin hakea tavaroitaan väkivaltaisen miehen luota. Rajanveto tulee vastaan ennen kuin poliisin virka-avusta tulee muuttoapua tai omaisuuden ositusta. Luosan mukaan yksityiselle annettava virka apu liittyy lähes aina omaisuuden hakemiseen, mutta jonkin verran annetaan myös virka-apua taloyhtiön edustajille tai asunnon omistajalle kolmannen hallinnassa olevan asunnon tarkastamiseksi.

Kysyttäessä Luosa kertoi, että mainittuja kahta tyyppitapausta lukuun ottamatta ei vastaan tule muunlaisia virka-apuja yksityiselle. Vaikka on monia erityislakeja, joissa nostetaan esiin yksityisen mahdollisuus saada virka-apua poliisilta, näiden kautta ei kuitenkaan virka-apua käytännössä juurikaan anneta. Luosa kertoi yhdestä tilanteesta, jossa on harkittu virka-avun antamista tietojen saamiseksi yksityisyrittäjän kirjanpitäjältä, mutta tässäkin tapauksessa oltiin lopulta päädytty olemaan antamatta virka-apua ja siirtämään tapaus rikostutkintana talousrikosyksikköön.

Ylipäättään Luosan mukaan on poliisin käytettävä pakkokeinolain toimivaltaa, jos tilanteessa täytyy valita sen ja virka-apumenettelyn välillä. Poliisin täytyy tutkia ilmenevät rikokset. Vastaavasti ei Luosa näe tarpeelliseksi antaa virka-apua linja-autonkuljettajalle tai lipuntarkastajalle järjestyshäiriön vuoksi. Jos yleisellä paikalla on järjestyshäiriö, on kyseessä poliisin tehtävä ilman virka-apuakin. Jos jokin soveltuu sellaisenaan poliisin tehtäväksi,

ei Luosan mukaan ole tarvetta virka-apuun. Virka-apu täydentää poliisin toimivaltuutta, jos jokin ei sovellu suoraan poliisin tehtäväksi.

Luosa katsoi, että erityislakien säätämisellä on pyritty siihen, ettei toimivalta lopu kesken. Toisaalta se helpottaisi poliisin päätöksentekoa, jos lainsäädännössä olisi tarkasti määritetty tilanteet ja kriteerit, joiden mukaan virka-apua annetaan. Tähän liittyen Luosa nosti esiin ongelmatilanteet terveydenhuoltoviranomaiselle annettavassa virka-avussa, jossa olisi tarve useammille erityislaeille, koska ilman tilanteeseen sopivaa virka-apupykälää ei voida terveydenhuollolle antaa virka-apua. Yksityiselle annettava virka-apu kattaa niin suuren kirjon mahdollisia tilanteita, että Luosa koki näiden erittelemiseen vaadittavan työn suuremmaksi kuin, mitä voidaan lainsäätäjältä odottaa.

Käytännöistä valtakunnan tasolla liittyen yksityiselle annettavaan virka-apuun ei Luosa voinut ottaa kantaa, mutta hän arveli, että Helsingissä kirjattujen sekalaisilmoitusten yksityiselle annettavasta virka-avusta vähäisyys liittyisi todennäköisesti eroihin kirjaamiskäytännöissä. Luosa kertoi, että Sisä-Suomen poliisilaitoksella kirjataan ilmoitus kaikista annetuista virka-avusta.

4.2. Juha Siljamäki – Tampere 24.8.2017

Haastattelin rikosylikomisario Juha Siljamäkeä Tampereen poliisiasemalla 24.8.2017. Haastatteluhetkellä Siljamäki työskenteli Sisä-Suomen poliisilaitoksella talousrikosyksikön tutkinnanjohtajana.

Siljamäki nosti haastattelussa esille, että yksityisellä tarkoitetaan sekä luonnollista henkilöä, että oikeushenkilöä.

Siljamäki kertoi, että talousrikosyksikköön, jossa hän työskentelee, tulee virka-apupyyntöjä pääsääntöisesti pesänhoitajilta ja verohallinnolta. Siljamäen mukaan tyypillisesti pesänhoitaja ja verottaja pyytävät poliisilta virka-apua kirjanpidon saamiseksi velallisuudelta. Poliisi useimmiten ottaa yhteyttä kyseessä olevaan velalliseen, jotta tämä toimittaisi kirjanpidon suoraan sitä pyytävälle. Poliisin mukaan tuleminen voi ilmentää pakkoa, joka edesauttaa pesänhoitajan ja velallisen yhteydenpitoa. Mikäli tämä ei edelleenkään toimita kirjanpitoa, on poliisilla syytä epäillä kirjanpitorikosta ja poliisi alkaa toimia pakkokeinolakiperusteisesti.

Siljamäen mukaan hänen yksikölleen tulee yksityiseltä muutamia virka-apupyyntöjä vuodessa. Näistä suurin osa on mainitun laisia tilanteita, joissa virka-apua annetaan käyttämällä pelkästään poliisin käskyvaltaa kirjanpidon saamiseksi pesänhoitajalle. Lisäksi Siljamäen mukaan on joitain tilanteita, joissa poliisi antaa pesänhoitajalle virka-apua konkurssiin pesään kuuluvan omaisuuden haltuunoton turvaamiseksi väkivallan uhan vuoksi. Nämä tilanteet ovat kuitenkin Siljamäen mukaan harvinaisia.

Jos virka-aputoimen kohde ei halua luovuttaa kirjanpitoa voi Siljamäen mukaan poliisi lähteä pesänhoitajan kanssa sitä hakemaan, mutta jos on havaittavissa merkkejä siitä, että kirjanpitoa ei esimerkiksi loppuajoina ole pidetty, ollaan tosiaan jo kirjanpitorikoksen piirissä ja siirrytään pakkokeinolain mukaiseen menettelyyn.

Viittasin haastattelussa Könkkölän ja Linnan⁶⁷ väitteisiin tapauksista, joissa tulee kyseeseen pesänhoitajalle annettava virka-apu. Palaan tähän luvussa viisi. Viittasin myös Koulun ym. huomioon, että virka-apua ei voida soveltaa tilanteessa, missä omaisuus on sivullisen hallinnassa ja sivullinen vetoaa saantoonsa⁶⁸. Tähän Siljamäki totesi, että tällaisessa tapauksessa täytyy käräjäoikeuden ratkaista, kuka oikeasti omistaa omaisuuden.

Myöskään Siljamäki ei pystynyt kertomaan yksityiselle annettavan virka-avun tilanteesta valtakunnallisella tasolla.

5. Johtopäätökset ja pohdinta

Oikeuskirjallisuuden mukaan tyypillisiä tapauksia, joissa yksityiselle annettava virka-apu voisi tulla kyseeseen voisivat olla ainakin Helmisen ym. mainitsemat tapaukset: hallinnan

---

⁶⁷ Könkkölä, Linna 2013: s. 682-683

⁶⁸ Koulu, Lindfors, Niemi 2009: *Insolvenssioikeus II Konkurssioikeus*: 4. Konkurssiin asettaminen ja konkurssin oheisvaikutukset, Varallisuus oikeudelliset vaikutukset, Virka-apu poliisilta (Talentum Fokus verkkojulkaisu päivitetty 26.1.2016)

loukkaus, vuokra-asunto ja yksityistie⁶⁹ sekä Koulun ym. ja Könkkölän ja Linnan käsittelemät pesänhoitajan tehtäviin liittyvät virka-avut konkurssitapauksissa^{70, 71, 72}.

Kuten on haastatteluistakin tullut ilmi, on yksityiselle annettava virka-apu toissijainen menettelytapa suhteessa poliisin muuhun toimivaltaan^{73, 74}. Poliisilla on aina velvollisuus toimittaa esitutkinta, mikäli ilmenee syytä epäillä rikoksen tapahtuneen⁷⁵. Jos omaisuus on rikoksen seurauksena väärän henkilön hallinnassa, tulee muutokset omaisuuden hallintaan tehdä takavarikon kautta, ei virka-avun. Rikoksen kohdehan on useimmiten myös todiste rikosasiassa. Hallinnanloukkaus on ymmärrettävästi yksityiselle annettavassa virka-avussa tyyppitapaus, koska alhaisen rangaistusmaksimin vuoksi epäilty hallinnanloukkaus ei mahdollista kotietsintää tai takavarikkoa^{76, 77}. Toisaalta, jos asianomistaja ei vaadi syytteen

---

⁶⁹ Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012: s. 486-491

⁷⁰ Könkkölä, Linna 2013: s. 682-683

⁷¹ Koulu, Lindfors, Niemi 2009: *Insolvenssioikeus II Konkurssioikeus: 4. Konkurssiin asettaminen ja konkurssin oheisvaikutukset, Varallisuus oikeudelliset vaikutukset, Virka-apu poliisilta* (Talentum Fokus verkkojulkaisu päivitetty 26.1.2016)

⁷² KonkL 14:5 § 3 mom

⁷³ Luosa Marko: haastattelu 18.08.2017

⁷⁴ Siljamäki Juha: haastattelu 24.08.2017

⁷⁵ ETL 3: 3§

⁷⁶ RL 28: 11§

⁷⁷ PKL 8: 2§

nostamista, ei poliisilla useimmiten ole myöskään velvollisuutta tai mahdollisuutta toimittaa esitutkintaa hallinnan loukkauksesta⁷⁸.

Useimmiten tyypillisimmissä yksityiselle annettavissa virka-avuisissa on poliisin käytännön toiminta samaa, kuin missä tahansa YJT-valvontatehtävässä – poliisi läsnäolollaan turvaa toimintaa ja tarvittaessa puuttuu häiriöihin; riitoihin ja tappeluihin⁷⁹. Näissä tapauksissa on käytännössä poliisin toimivaltaa tarkasteltaessa ainoastaan merkitystä sillä, missä toiminta tapahtuu. Poliisi ei voi tietenkään omasta aloitteestaan mennä valvomaan järjestystä kenenkään kotirauhan suojaamaan tilaan⁸⁰.

Poliisilla on sen sijaan pääsy julkisen liikenteen kulkuneuvoihin niiden liikennöidessä eikä tarvitse niissä toimimiseen muuta toimivaltaa, kuin mitä poliisilla poliisilain toisen luvun perusteella on⁸¹.

On tilanteita, joissa poliisi menee kolmannen henkilön kotirauhan suojaamaan tilaan antaessaan virka-apua yksityiselle. Nostin aiemmin esiin Sinisalon määritelmän virka-avulle. Virka-avun antaja toimii omilla keinoillaan, mutta käyttää pyytäjän toimivaltaa^{82, 83}. Toin esiin myös Ylösjoen määritelmän, jonka mukaan virka-apu voi olla velvollisuuksien täyttämiseen pakottavaa tai jonkin hallintotoimen määräämän tilan täytäntöönpanon kaltaista aikaansaamista poliisin käytettävissä olevin keinoin⁸⁴. Kuitenkin poliisilain yksityiselle

---

⁷⁸ RL 28: 15 §

⁷⁹ Luosa Marko: haastattelu 18.08.2017

⁸⁰ RL 24: 1 §, 11 §

⁸¹ Järjestyslaki 2 § 1b-kohta

⁸² Sinisalo 1971: s. 153

⁸³ Siljamäki Juha: haastattelu 24.08.2017

⁸⁴ Ylösjoki 1965: s. 115

annettavaa virka-apua koskevassa säännöksessä annetaan kriteeriksi, että oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisin *toimivaltuuksien* käyttämistä⁸⁵. Lähdetään siitä, että tässä tapauksessa toimivaltuuksien käyttämisellä lainsäätäjällä tarkoitetaan niitä poliisilain toisessa luvussa lueteltuja keinoja, joita poliisilla on yksittäisen virka tehtävän suorittamiseksi oikeus käyttää^{86, 87}. Edellyttäen, että virka-avun pyytäjällä on oikeus – tai toimivalta mennä toisen kotirauhan suojaamaan tilaan, on poliisilla oikeus poliisilain 2 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan poistaa este eli murtaa asunnon ovi, jos se kokonaisarviointiin vaikuttavat seikat huomioiden on puolustettavaa. Virka-apu ei yksin kuitenkaan anna poliisille oikeutta mennä asuntoon, johon virka-avun pyytäjällä ei ilman poliisin myötävaikutusta olisi oikeutta mennä. Erityisesti yksityisen oikeudesta mennä toisen kotirauhan suojaamaan tilaan säädetään asunto-osakeyhtiölain kahdeksannen luvun ensimmäisessä pykälässä sekä asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain pykälissä 21 ja 22. Vaikka asuinhuoneiston vuokrauksesta annettu laki ei sisällä erityissäännöstä poliisilta saatavasta virka-avusta, muodostuu mainittujen pykälien kuvaamalla tavalla vuokranantajalle poliisilain yhdeksännen luvun ensimmäisen pykälän toisen momentin mukainen laillinen oikeus, johon pääsemiseen voidaan pyytää poliisilta virka-apua. Pariskunnan eroon liittyvissä tilanteissa voidaan tietyissä tilanteissa katsoa, että pariskunnan yhteinen koti on edelleen kummankin kotirauhan suojaamaa tilaa⁸⁸. Tällaisessa tilanteessa on poismuuttavalla osapuolella kiistan oikeus oleskella ja mahdollisesti poliisin turvaamana hakea välttämätöntä ja kiistatta hänen omistamaa irtainta omaisuutta. Ongelmalliseksi tilanne muuttuu, kun on epäselvää, saisiko kyseinen yksityishenkilö mennä toisen kotirauhan suojaamaan tilaan korjaamaan oikeudenloukkausta. Säännös sen arvioimiseen, millaisen oikeudenloukkauksen oikaisemiseen yksityisellä on itsellään toimivalta, löytyy pakkokeinolain ensimmäisen luvun viiden-

---

⁸⁵ PoIL 9:1 §

⁸⁶ Helminen, Kuusimäki, Rantaeskola 2012: s. 442

⁸⁷ Ylösjoki 1965: s. 115

⁸⁸ Ruuska 2007: s. 104-113

nen pykälän toisesta momentista. Nähdäkseni ohjeistuksella ja lainsäädännöllä olisi hyvä selventää, missä tilanteissa on virka-apun pyytäjällä itsellään oikeus hakea omaisuuttaan toisen kotirauhan suojaamasta tilasta.

Mainitsin luvussa 2.2.2. Könkkölän ja Linnan esittämät tilanteet, jossa pesänhoitaja voisi saada konkurssilain mukaista virka-apua poliisilta⁸⁹. Kuitenkin lainsäädännön ja haastattelututkimuksen valossa, jos velallinen tuhoaa kirjanpitoa ja muuta asiakirjamateriaalia mainitulla tavalla eikä pesänhoitajalla ole keinoa estää sitä, ollaan jo tilanteessa, jossa on syytä epäillä kirjanpitorikosta⁹⁰. Kyseinen rikosepäily taas antaa poliisille mahdollisuuden ja oikeastaan velvollisuuden käyttää pakkokeinolain mukaisia toimenpiteitä.⁹¹ Kirjanpitorikoksen yritys ei ole rangaistava⁹². Siispä tilanteessa, jossa velallisen ei epäillä vielä tuhonneen asiakirjoja, on pesänhoitajalle annettava virka-apu oikea toimintatapa.⁹³

5.1. Rajanvetoa ja tyypillisiä tilanteita

Kiteytyksenä voidaan mainita kysymyksiä ja apukysymyksiä, joihin virka-apun antamisesta yksityiselle päättävän poliisipäällystään kuuluvan poliisimiehen ja ennen tätä mielellään myös virka-apun antamista esittävän poliisimiehen on hyvä vastata:

- Kuuluuko pyydetty toimenpide poliisin toimialaan? (yleinen järjestys ja turvallisuus)
  - Esimerkiksi kuljetusapu ei kuulu tähän.

---

⁸⁹ Könkkölä, Linna 2013: s. 682-683

⁹⁰ RL 30: 9 §

⁹¹ Luosa Marko: haastattelu 18.08.2017

⁹² RL 30: 9 §

⁹³ Siljamäki Juha: haastattelu 24.08.2017

- Onko pyydetty toimenpide ennemmin toisen viranomaisen tai yksityisen tehtävä?
- Onko tapahtunut **ilmeinen** oikeudenloukkaus?
  - Esimerkiksi hallinnan loukkaus -tyyppisessä tilanteessa on poliisin pystyttävä arvioimaan, kuka on minkäkin omaisuuden tosiasiallinen omistaja.
  - Tyypillisessä erotilanteessa turvataan vain sellaisen omaisuuden noutaminen, joka on **virka-avun pyytäjälle välttämätön**: vaatteet, lääkkeet, passi, lasten lelut ja niin edelleen.
- **Estetäänkö** yksityistä pääsemästä oikeuksiinsa?
  - Kieltokyltti ei ole estämistä.
- Tarvitaanko tilanteessa (keinojen osalta) poliisin toimivallan käyttöä?
- Onko avustamistoimenpiteeseen olemassa jokin toinen käytäntö poliisihallinnossa?
  - Erikoiskuljetuksen turvaaminen.
  - Järjestyshäiriö julkisessa kulkuvälineessä.
  - Epäilläään rikosta, joka mahdollistaa pakkokeinolain toimivaltasäädösten käyttämisen.

6. Luotettavuus ja tarve jatkotutkimukselle

Arvioidakseni opinnäytetyöni luotettavuutta, suurimpana haasteena olen nähnyt jo saatavilla olleen teoreettisen tiedon ja haastatteluista keräämäni tiedon yhteensovittamisen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi.

Katson, että menetelmävalinnoiltaan on opinnäytetyöni onnistunut ja olen niillä vastannut tutkimuskysymyksiini hyvällä tasolla. Olin ennen haastatteluja lukenut löytämäni aiheeseen liittyvän kirjallisen aineiston ja pystynyt jo sen perusteella luomaan tietyn käsityksen yksityiselle annettavasta virka-avusta. Vaikka haastattelun alussa Marko Luosa totesi, että yksityiselle annettava virka-apu on se, mitä siitä poliisilaissa sanotaan, avasivat haastattelut huomattavasti

Kuten mainitsin johdannossa, olen kerännyt tietoa tapauksesta tai tapauksista kirjallisesta aineistosta ja tekemistäni haastatteluista. Opinnäytetyöni tulokset ovat suurelta osin yleis-

tyksiä näistä. Haastatteluissa olen kerännyt tietoa pelkästään Sisä-Suomen Poliisilaitoksen käytännöistä sekä vallitsevista näkemyksistä ja tulkintatavoista. Kuitenkin tekemäni yleistyksiset ovat todennäköisesti melko päteviä. Kaikki päällystöön kuuluvat eli virka-avusta päättävät poliisimiehet ovat saaneet vastaavan koulutuksen, kuin minun haastattelemani poliisimiehet⁹⁴ ja tutkimani lainsäädäntö koskee Suomen kaikkia poliisilaitoksia Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Ahvenanmaankin poliisilakiin on toki otettu virka-apua koskeva pykälä sellaisenaan Eduskunnan säätämästä poliisilaista⁹⁵.

Opinnäytetyöhön liittämiini polstat-järjestelmässä luotuihin taulukoihin tulee suhtautua varauksella, koska valtakunnallisesti poliisilla on todennäköisesti monenlaisia käytäntöjä ilmoitusten kirjaamisessa⁹⁶. Se, että Helsingissä tehtäisiin vuodessa kolme virka-apua yksityiselle, kun Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella tehdään kuusikymmentäyhdeksän, kuulostaa epäuskottavalta. Jos näin kuitenkin on, olisi tärkeää selvittää, mistä tämä johtuu. Lisäksi on mahdotonta arvioida, mitä kaikkea sisältyy poliisipartioiden kirjaamiin ”avustettu yksityistä” -suoritteisiin sisältyy. Ylipäätään olisi hyvä tehdä valtakunnallista selvitystä virka-apukäytännöistä poliisissa.

Opinnäytetyön ulkopuolelle jää paljon tietoa, joka liittyy siihen, miten Suomessa ollaan päädytty nykyiseen käsitykseen virka-apukäsitteen luonteesta. Lainsäädäntö muuttuu nopeasti, mutta uusi säädös usein kumoaa vanhemman, johon se itseasiassa usein suurelta osin perustuu. Poliisin antaman virka-avun tapauksessa on 2011 voimaan tulleeseen poliisilakiin hallituksen esityksessä on kiinnitetty huomiota lähinnä niihin seikkoihin, joita tuolloin on aiemmasta säännöksestä haluttu muuttaa. Viittasin aiemmin myös hallituksen esitykseen 34/1999, jossa on esitettäessä virka-apupykälän muuttamista vedottu tapaoikeuteen. Poliisilain 493/1995 kohdalla on virka-apua avattu hallituksen esityksessä hieman

---

⁹⁴ Asetus poliisin hallinnosta 16 §:n 1 momentin 15 kohta

⁹⁵ Polislag för Åland 9:1 §

⁹⁶ Luosa Marko: haastattelu 18.08.2017

laajemmin ilmiönä, mutta sekin on perustunut sitä edeltävään poliisiasetuksesta löytyneeseen säännökseen. Yksityiselle annettava virka-apu on ilmiönä hyvin spesifi ja harvinaisen. On ehkä ironista, että juuri tämän takia on sen tulkintaa varten tutkittava koko poliisitoiminnan luonnetta ja historiaa hyvin laajasti.

Kuten nostin esiin verratessani asunto-osakeyhtiölakia ja asuinhuoneiston vuokrauksesta annettua lakia, on teoriassa jokainen laki, joka määrittää yksityisen oikeuden johonkin, yksityiselle annettavaan virka-apuun sovellettava erityislaki. Vain mielikuvitus on siis rajana, mutta ennakkotapausten puuttuessa tulisi tällaista yksityisen oikeuksia koskevaa lainsäädäntöä tutkia tästä näkökulmasta.

Sekä viranomaisille, että yksityisille annettavaan virka-apuun liittyvää lainsäädäntöä tai ainakin poliisin ohjeita on todennäköisesti tarvetta tarkentaa. Tällaista tarkennusta varten olisi opinnäytetyötäni laajempi selvitys hyödyllinen. Miten ja miksi nykytilaan on päädytty ja onko muissa maissa vastaavaa tai toimivampaa lainsäädäntöä tämän osalta?

Sen jälkeen, kun Ylösjoki vuonna 1965 on kirjoittanut, että lainsäätaja on käyttänyt sanaa virka-apu ”*varsin vapaasti, moniselitteisesti ja suorastaan epämääräisesti*” ja että ”*virka-aputermi on jäänyt lähinnä oikeustieteen ja oikeuskäytännön selviteltäväksi*”⁹⁷, on erityisesti kahdessa viimeisimmässä poliisilaissa ja niiden valmisteluasiakirjoissa tapahtunut edistystä. Avoimia kysymyksiä on kuitenkin edelleen paljon.

---

⁹⁷ Ylösjoki 1965: s. 73

Lähteet

Asetus poliisin hallinnosta 158/1996

Asunto-osakeyhtiölaki 809/1991

Asunto-osakeyhtiölaki 1599/2009

Esitutkintalaki 805/2011

Hallituksen esitys 34/1999

Hallituksen esitys 57/1994

Hallituksen esitys 224/2010: Yksityiskohtaiset perustelut

Helminen Klaus, Kuusimäki Matti, Rantaeskola Satu (2012): Poliisilaki. Alma Talent

Hirvonen Ari (2011): Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja. Helsinki

Honkanen Vili (2017): Poliisin ja ensihoidon yhteistyö virka-aputehtävällä mielenterveyslain perusteella. Poliisiammattikorkeakoulu

Järjestyslaki 612/2003

Järvi Pekka (2012): Operaatiokeskukselle parempi virka-apuvalmius. Laurea

Konkurssilaki 120/2004

Koulu Risto, Lindfors Heidi, Niemi Johanna: Insolvenssioikeus II Konkurssioikeus. Verkkojulkaisu: Alma Talent. Luettu 16.08.2017

Könkkölä Mikko, Linna Tuula (2013): Konkurssioikeus. Verkkojulkaisu: Alma Talent. Luettu 16.08.2017

Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 481/1995

Laki järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä 472/1977

Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta 469/1979

Laki poliisilain muuttamisesta 21/2001

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015

Liikenteen turvallisuusviraston määräys erikoiskuljetuksista ja erikoiskuljetusajoneuvoista
TRAFI/4592/03.04.03.00/2015

<https://litterointilinkki.wordpress.com/yleisia-ohjeita/> Luettu 22.08.2017

<https://litterointilinkki.wordpress.com/yleisia-ohjeita/asiakirjapohjat/> Luettu 22.08.2017

Luosa Marko: haastattelu 18.08.2017

Metsämuuronen Jari (2001): Laadullisen tutkimuksen perusteet. International Methelp Ky.
Viro

Mäenpää Olli (2008): Hallintolaki ja hyvän hallinnon takeet. Edita

Mäenpää Olli: Hallinto-oikeus. Verkkojulkaisu: Alma Talent. Luettu 14.08.2017

Pakkokeinolaki 806/2011

Poliisilaki 493/1995

Poliisilaki 872/2011

Polislag för Åland 87/2013

POLSTAT – Poliisin tilastojärjestelmä 16.08.2017

<http://www.polamk.fi/tki/tilastopalvelu> - tietoa Polstat-järjestelmästä. Luettu 17.08.2017

Rajavartiolaki 578/2005

Rikoslaki 39/1889

Ruuska Kirsti (2007): Oma tupa, oma lupa - Kotirauha ja poliisin toimivalta.
Edita Publishing Oy. Helsinki

Siljamäki Juha: haastattelu 24.08.2017

Sinisalo, Kari (1971): Poliisin toimivallan määräytyminen. Suomalainen Lakimiesyhdistys

Sisäministeriön asetus poliisin suoritteiden maksullisuudesta 2017 1426/2016

Suomen perustuslaki 731/1999

Valtion maksuperustelaki 150/1992

Ylösjoki, Pentti (1965): Poliisioikeus I.

Liitteet

Liite 1.

Haastattelututkimuksen kysymysrunko - yleisjohtaja

- Mikä on yksityiselle annettavan virka-apun tarkoitus tai jopa, mitä yksityiselle annettava virka-apu on?
  - Missä tilanteessa se on ainoa tapa toimia?
  - Milloin punnitaan, soveltuvatko pakkokeinolain toimivaltasäännökset paremmin?
  - Pystyykö kertomaan rajanvetotapauksen/-tapauksia?
  - Mistä nämä rajanvedot johtuvat?
- Kokeeko haastateltava työssään ongelmia liittyen yksityiselle annettavaan virka-apuun?
- POLSTAT-järjestelmässä on tilastoitu poliisipartion suoritteet ”avustettu yksityistä”. Mitä nämä suoritteet pääsääntöisesti sisältävät?
- Onko haastateltavan käsityksen mukaan valtakunnassa yhtenäinen linja yksityiselle annettavasta virka-avusta?
- Sisältyykö poliisin antamaan virka-apuun kuljetusta?

Aion lisäksi itse nostaa pintaan tietyt yksityiselle annettavan virka-apun esimerkkitapaukset: ainakin Helmisen ym. mainitsemat tapaukset: hallinnan loukkaus, vuokra-asunto ja yksityistie.

Liite 2.**Haastattelututkimuksen kysymysrunko - tutkinnanjohtaja**

- Mitä yksityiselle annettava virka-apu on?
- Tuleeko haastateltavan työssä vastaan tilanteita, joissa tulee antaa virka-apua yksityiselle?
  - Mihin (jos mihinkään) erityislakeihin ne perustuvat?
  - Kuinka usein talousrikostutkinta johtaa virka-apuun yksityiselle?
  - Milloin siirrytään käyttämään pakkokeinolain toimivaltuuksia?
- Onko haastateltavan käsityksen mukaan valtakunnassa yhtenäinen linja yksityiselle annettavasta virka-avusta?
- Kysyn kantaa opinnäytetyössäni viittaamiini konkurssilain mukaista virka-apua käsitteleviin oikeuskirjallisuuden kohtiin.